

ЖЕМ - САҒЫЗ

№36 (7896) 10 қыркүйек, Бейсенбі 2026 жыл

<https://zhemsagyz.kz/>zhemsagyzgazeti@mail.ru

АУДАН: ТАЗАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРЫ ЖАЛҒАСУДА

Ауданда «Таза Қазақстан» экологиялық мәдениетін дамытудың 2026–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын іске асыру аясында абаттандыру, көгалдандыру және санитарлық тазалық жұмыстарын жүйелі жүргізу жұмыстарына басымдық беріледі. Ауданда быыл 8500 түп ағаш отырғызу жоспарланып, көктемгі жұмыстардың негізгі бөлігі орындалды.

арлар дүниесін қорғау мекемесі қарағаш, жиде, шаған, үйеңкі, терек, жылауық тал және сары қараған секілді ағаш түрлерін ұсытуда, – деді Рүстем Раушанов.

Көгалдандырумен қатар, көктемгі санитарлық тазалық жұмыстары да қарқынды жүргізілді. Аудан мен елді мекендердегі сенбіліктерге әр сенбі сайын орта есеппен 1500 адам қатысып, 25 техника жұмылдырылған. Нәтижесінде 471 тонна қоқыс жиналып, арнайы белгіленген орындарға шығарылды.

Тазалық жұмыстарын жүйелі жалғастыру мақсатында 12 қыркүйек пен 14 қараша аралығында екі айлық күзгі санитарлық тазалық жұмыстары өткізіледі. Осы кезеңде «Таза бейсенбі» және сенбілік шаралары ұйымдастырылып, елді мекендердің аумағын ретке келтіру, арамшөптерді шабу, жерлерді тегістеу, тротуарларды өктеу, бөлініп берілген учаскелерді қоқыстан тазарту жұмыстары жүргізілмек.

Сонымен бірге отырғызылған көшеттердің жерсінугіне ерекше мән беріліп отыр. Жауапты тұлғаларға ағаштарды уақытылы суару, күтіп-баптау және олардың өсуін тұрақты бақылау жөнінде нақты тапсырмалар берілді. Қоқыс тиеген көліктерден қалдықтардың жол бойына шашылмауын қамтамасыз ету де назарда болады.

«Таза Қазақстан» бастамасы аясында елді мекендердің санитарлық тазалығын сақтау мен абаттандыру деңгейін арттыруға бағытталған «Таза мекен» конкурсын өткізу жоспарланып отыр. Байқау барысында үздік үйлер, көшелер мен тұрғын үй көшендері анықталып, тоғыз ауылдық округтің арасынан үш жеңімпаз ауылдық округті айқындау көзделген. Бұл бастама тұрғындардың туған жерінің тазалығы мен көркеюіне деген жауапкершілігін арттыруды мақсат етеді.

Ауданда тұрғындарға қолайлы демалыс орындарын көбейту мәселесі де назардан тыс қалмайды. Быыл Қарауылкелді ауылдық округіндегі №3 саябақтың күрделі жөндеу жұмыстарын аяқтап, оны тұрғындардың игілігіне беру жоспарланған. Бұдан бөлек, Батырлар саябағы, Тәуелсіздік саябағы және басқа да қоғамдық орындарды күтіп ұстау жұмыстары жалғасын табады.

Қазіргі таңда аудан аумағында заңсыз және рұқсат етілмеген қоқыс полигондары анықталмаған. Дегенмен санитарлық және

экологиялық талаптарды сақтау, жаңа заңсыз қоқыс орындарының пайда болуына жол бермеу тұрақты бақылауда болады. Ауылдық округ әкімдеріне полигондардың айналасын таза ұстау және қажетті арнайы рұқсат құжаттарын алу бойынша жұмыстарды жүргізу тапсырылды.

Тазалық талаптарының сақталуын қамтамасыз етуде полиция қызметкерлерімен бірлескен мониторинг пен түсіндіру жұмыстарына да басымдық беріледі. Ауылдық округ әкімдері, учаскелік полиция инспекторлары және санитарлық-эпидемиологиялық қызмет өкілдерінен құралған мониторинг топтары апта сайын жұмыстар жүргізуде. Анықталған заңбұзушылықтар бойынша Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 505-бабының 1-тармағына сәйкес шаралар қабылданады. Жыл басынан бері осы бағытта 337 әкімшілік хаттама толтырылған.

Абаттандыру талаптары заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлерге де ортақ. Олар өздеріне тиесілі ғимараттардың айналасын таза ұстап, елді мекеннің көрікті көлбетін қалыптастыруға үлес қосуы тиіс. Сонымен қатар Қарауылкелді ауылдық округінде жолдарды қалыпқа келтіру, ойылған және шұңқырланған учаскелерді тегістеу, жол белгілерін жуып-тазалау және жол таңбаларын жаңарту жөнінде міндеттер белгіленді.

Жұмыстарды сапалы ұйымдастыру үшін тиісті мекемелердің техникалық мүмкіндіктері де пайдаланылмақ. Атап айтқанда, «КТП Байғанин» мекемесінде екі УАЗ, орман шаруашылығында екі трактор, ал Қарауылкелді ауылдық округінде бір УАЗ және бір пикап техникасы тартылған.

«Таза Қазақстан» – тек тазалық акциясы емес, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау мәдениетін қалыптастыратын ортақ бастама. Сондықтан аудан көлемінде атқарылатын жұмыстардың нәтижесі тек арнайы шаралармен емес, әр тұрғынның күнделікті ұқыптылығымен де өлшенетіні сөзсіз. Таза әр көрікті аудан қалыптастыру – мемлекеттік мекемелермен қатар, тұрғындар, кәсіпкерлер мен қоғамдық ұйымдардың да ортақ міндеті.

Әйгерім ЖАРТИНА

Жоба

ҚАРАУЫЛКЕЛДІДЕГІ САЯБАҚ JAҢАРАДЫ

Қарауылкелді ауылындағы жергілікті саябақ аумағында ауқымды қайта жаңарту және абаттандыру жұмыстары жүріп жатыр. Аудандық бюджет есебінен қаржыландырылатын, жалпы құны 64,1 млн теңгені құрайтын бұл жоба ауыл тұрғындары үшін жайлы әрі заманауи демалыс кеңістігін қалыптастыруға бағытталған. Жуырда аудан әкімі Айбек Купенов құрылыс басына барып, атқарылып жатқан жұмыстардың барысымен танысты.

Жалпы көлемі 1,1590 гектарды құрайтын саябақты жаңарту жұмыстарын мердігер ұйым — «Сұңқар Ақтөбе 2025» ЖШС-і жүргізуде. Қарауылкелді ауылдық округі әкімінің орынбасары Нұрқайыр Оңғаровтың айтуынша, жаңа жоба аясында тұрғындардың белсенді демалысына ерекше көңіл бөлінген.

- Саябақ аумағында балалар ойын алаңы қарастырылмағанымен, сергек өмір салтын ұстанатын азаматтар мен жастар үшін арнайы гимнастикалық кешен және шағын жаттығу алаңдары орнатылады. Сонымен қатар тұрғындардың еркін серуендеуіне қолайлы жағдай жасау мақсатында жаяу жүргіншілер жолдары төселіп, жаңа орындар, қоқыс жәшіктері мен заманауи жарықтандыру жүйелері қойылады, — дейді Нұрқайыр Оңғаров.

Жобаның тағы бір маңызды бөлігі — тарихи тағзым нысандарына қатысты. Саябақ ішіндегі саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алуға арналған ескерткіштің айналасы да толық абаттандырылып, көріктендіріледі. Бұл жұмыстар тарихи жадыны сақтау және жазықсыз

жапа шеккен азаматтардың рухына тағзым ету мақсатында қолға алынып отыр.

Ауылдың ажарын ашып, экологиялық ахуалын жақсарту мақсатында көгалдандыру шаралары да белсенді жүруде. Бұл шаралар аясында саябақтағы қураған ағаштар ауыстырылып, 918 шаршы метр аумаққа көгал төселеді.

Нысанды аралау барысында аудан әкімі Айбек Купенов құрылыс жұмыстарының сапасына және белгіленген 2 айлық мерзімде толық аяқталуына баса назар аударды. Аудан басшысы жауапты тұлғаларға құрылыс талаптарының сақталуын қамтамасыз етіп, атқарылып жатқан жұмыстарды тұрақты бақылауда ұстауды тапсырды. Құрылыс толығымен аяқталып, саябақ пайдалануға берілгеннен кейін, оның тазалығы мен күтіп-ұстау жұмыстары, сондай-ақ инфрақұрылымының сақталуы тікелей Қарауылкелді ауылдық округі әкімдігінің жауапкершілігінде болады. Жаңартылған қоғамдық кеңістік елді мекеннің абаттандырылуына оң ықпал етіп, ауыл тұрғындарының сүйікті демалыс орнына айналмақ.

Әйгерім КАРИМАН

Шара

САНАЛЫ ТАҢДАУ – БЕРІК ШАҢЫРАҚТЫҢ БАСТАУЫ

Отбасы күніне орай ауданда «Отбасын саналы түрде құру» тақырыбында тағылымды психологиялық кездесу өтті. Шараны «Шаңырақ» отбасылық қолдау орталығының психологы мен Байғанин аудандық Жастар ресурстық орталығының психологы бірлесіп ұйымдастырды. Кездесуге жас отбасылар және болашақта шаңырақ көтеруді жоспарлап жүрген жастар қатысты.

Отбасын құру – үлкен жауапкершілік

Қазіргі таңда жастардың отбасылық өмірге дайындығы – қоғам үшін маңызды мәселелердің бірі. Өйткені шаңырақ көтеру – тек қуанышты сәт емес, өмір бойы жауапкершілікті, өзара түсіністік пен сабырды талап ететін үлкен қадам.

Психологиялық кездесу барысында мамандар жастармен ашық пікірлесіп, отбасы құндылықтары, ерлі-зайыптылар арасындағы сыйластық пен сенім, өзара түсіністік және жауапкершілік мәселелерін талқылады. Қатысушыларға бір-бірін тыңдау, түсіну, өз ойын дұрыс жеткізу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған түрлі психологиялық жаттығулар ұсынылды.

Мамандардың айтуынша, отбасын құруға дайындық – тек үйленуге дайын болу емес. Ол – өмірлік серігіңнің қуанышын бөлісуге, қиындықта қолдау көрсетуге, тыңдауға, түсінуге және қажет кезде кешіре білуге дайын болу.

Шын мәнінде, отбасындағы татулық бір күнде қалыптаспайды. Ол күнделікті қарым-қатынастан, өзара құрмет пен қамқорлықтан, жылы сөз бен түсіністіктен бастау алады. Сондықтан отбасылық өмірге қадам басқан әрбір жас өз таңдауы мен жауапкершілігінің мәнін терең түсінуі маңызды.

Жастар көкейіндегі сауалдарға жауап алды

Кездесу барысында жастар өздерін толғандырған мәселелерін ортаға салып, мамандарға сұрақтарын қойды.

Өсіресе болашақ жар таңдаудағы жауапкершілік, отбасындағы міндеттерді бөлісу, қыз бен жігіт арасындағы қарым-қатынас мәдениеті және түсініспеушіліктің алдын алу мәселелері кеңінен сөз болды.

Шараның ерекшелігі – жастардың психологтармен еркін пікірлесіп, өз ойларын ашық жеткізуіне мүмкіндік берілуі. Мамандар әр адамның жеке ерекшелігі мен мінез-құлқын ескере отырып, отбасылық өмірде бір-бірін қабылдау мен түсінудің маңыздылығына тоқталды.

Бақытты отбасы – бақытты қоғам

Шара барысында жастардың отбасы тақырыбына бейжай қарамайтыны

анық байқалды. Бірі болашақ отбасы туралы ойымен бөліссе, енді бірі берік шаңырақтың негізі неде екенін талқылады. Өңгімеден аңғарылғаны – жастар отбасы ұғымын тек той мен қуанышпен байланыстырмай, оның артында үлкен еңбек, сабыр, сыйластық пен жауапкершілік жатқанын түсінуге ұмтылуда.

«Шаңырақ» отбасыны қолдау орталығы мен Жастар ресурстық орталығы психологтарының бірлесіп өткізген кездесуі жастарға психологиялық кеңес берумен ғана шектелмей, олардың отбасылық өмірге деген көзқарасына ой салды.

Себебі берік отбасы – дайын күйінде қалыптаспайды. Оны екі адам өзара түсіністікпен, сыйластықпен және

қамқорлықпен бірге қалыптастырады. Бір-бірін тыңдап, құрметтеп, қиындықты бірге еңсергенде ғана шаңырақтың іргесі берік болады.

Отбасы күніне арналған тағылымды шараның негізгі түйіні де осында. Саналы таңдау жасай білген жас – берік шаңырақтың негізін қалайды. Ал берік шаңырақ – берекелі қоғамның тірегі.

Байғанин жастарының осындай маңызды мәселелерді талқылап, отбасылық құндылықтарды дәріптеуге бағытталған шараларға белсенді қатысуы – олардың болашаққа деген жауапкершілігінің көрінісі.

Байғанин аудандық жастар ресурстық орталығы

Еңбек адамы

МҰНАЙҒА ҒҰМЫРЫН АРНАҒАН МАМАН

Мұнай өндірісі – маңдай тер мен кәсіби шеберлікті, қырағылық пен үлкен жауапкершілікті талап ететін сала. Өндірістің үздіксіз жұмыс істеуі күн сайын өз міндетін мінсіз атқаратын білікті мамандардың еңбегіне тікелей байланысты. Осындай маманның бірі, Байғанин өңірінің мұнай өндірісінде жиырма жылдан астам уақыт еңбек етіп келе жатқан Жәнібек Ізбағамбетов – кәсібіне адалдығын еңбегімен дәлелдеп жүрген жан.

Жәнібек Аманжолұлының мұнай саласындағы еңбек жолы 2004 жылы басталған. Сол жылы корейлық «Altius Petroleum International B.V.» ЖШС-не жұмысқа орналасып, өндірістің қыр-сырын меңгере бастайды. Осы кәсіпорында 18 жыл бойы мұнай дайындау қондырғысының операторы қызметін атқарып, мол тәжірибе жинақтады.

Мұнай дайындау қондырғысының операторы – өндірістегі жауапты маманның бірі. Ол технологиялық процестің қалыпты жүруін бақылап, қондырғылардың жұмысын қадағалайды, өндірістік көрсеткіштерді назарда ұстап, қауіпсіздік талаптарының орындалуын қамтамасыз етеді. Жәнібек Аманжолұлы осы міндеттерді жылдар бойы тиянақты атқарып, өз ісінің қыр-сырын жетік меңгерген маманға айналды.

– Мұнай саласында еңбек еткен әр жыл мен үшін үлкен тәжірибе мектебі болды. Алғаш жұмысқа кіріскен кезім мен бүгінгі өндірісті салыстырсам, айырмашылық жер мен көктей. Бүгінде техника мен технология жаңарды, жаңа жабдықтар енгізілді, өндірістік процестерді бақылау мүмкіндігі артты. Бұрын кейбір жұмыстарға көбірек уақыт жұмсалса, қазір заманауи техно-

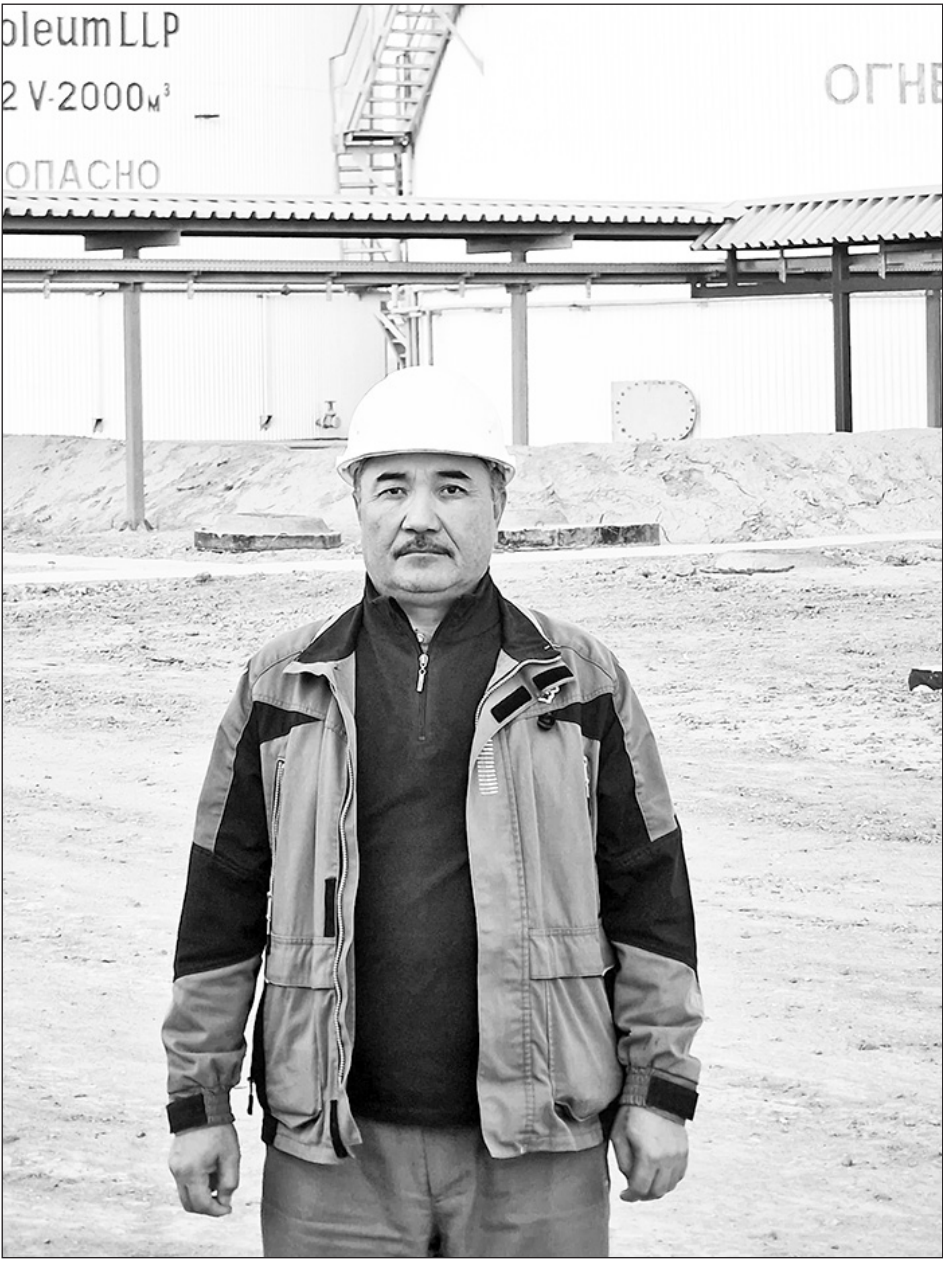
логиялардың көмегімен көптеген процесті тиімді бақылауға мүмкіндік бар. Дегенмен техника қанша дамыса да, маманның білімі мен жауапкершілігін ештеңе алмастыра алмайды. Сондықтан мұнайшы үнемі ізденіп, жаңалыққа бейім болуы керек, – дейді ол.

Оператордың әр жұмыс күні өндірістегі тәртіп пен жауапкершіліктен басталады. Қондырғының жұмысын бақылау, технологиялық көрсеткіштерді қадағалау, ақаулардың алдын алу, белгіленген талаптардың орындалуын қамтамасыз ету – күнделікті міндеттердің бір бөлігі.

Өндірісте әрбір көрсеткіштің өзіндік мәні бар. Сондықтан мұндай жұмыста ұқыптылық пен қырағылық айрықша маңызды. Бір қарағанда қалыпты көрінген жағдайдың өзінен маман ақаудың белгісін байқап, оның алдын ала білуі қажет.

Жәнібек Аманжолұлы үшін жұмысының ең қызығы – өндірістің нақты нәтижесін көру. Өз еңбегінің үлкен өндірістік процестің бір бөлшегі екенін сезіну де маманға ерекше жауапкершілік жүктейді.

– Бұл мамандықтың маған ұнайтын тұсы – еңбегіңнің нәтижесін нақты көресің. Өндірістің қалыпты жұмыс істеуіне өз үлесіңді қосып жүргеніңді

сезінудің өзі үлкен мотивация. Ал қиындығы – жұмыста босануға болмайды. Әрдайым жинақы, мұқият болуың керек. Кейде ауа райы қолайсыз болады, кейде күтпеген жағдайлар кездеседі. Сондай сәттерде сабыр сақтап, белгіленген тәртіпке сүйеніп әрекет ету маңызды, – дейді мұнайшы.

Еңбек жолында есте қалған түрлі жағдайлар да аз емес. Өндірістегі күтпеген сәттерде дұрыс шешім қабылдау, әріптестермен бірлесе әрекет ету –

жылдар бойы қалыптасқан тәжірибенің нәтижесі.

– Өндірісте ең бастысы – бір-біріңе сену және командалық жұмысты дұрыс ұйымдастыру. Қандай жағдай болмасын, асығыс шешім қабылдамай, қауіпсіздік талаптарын сақтап, белгіленген тәртіп бойынша жұмыс істеу керек. Әріптестеріңнің де қауіпсіздігі сенің әрекетіңе байланысты екенін ұмытпау қажет. Осындай жағдайлар адамға көп нәрсе үйретеді, – дейді ол.

Мұнайшы үшін жауапкершілік, еңбекқорлық, тәртіп, ұқыптылық пен сабырлылықтың орны ерекше. Өйткені өндірісте бір адамның жіберген қателігі жұмыс барысына ғана емес, жалпы қауіпсіздікке де әсер етуі мүмкін. Сондықтан қауіпсіздік талаптарын сақтау – мұнай өндірісіндегі басты қағидалардың бірі. Жұмыс басталар алдында қауіпсіздік шараларын еске түсіру, арнайы қорғаныс құралдарын пайдалану, технологиялық тәртіптен ауытқымау – күнделікті жұмыстың ажырамас бөлігі.

– Қауіпсіздік – жұмыстағы ең бірінші талап. «Менің жұмысым ғана, өзім білемін» деген түсінік болмауы керек. Өндірісте әр маман өзіне ғана емес, қасындағы әріптесіне де жауапты. Сондықтан қауіпсіздік ережесін сақтау әдетке айналуы тиіс. Тәжірибелі маман да, жас маман да осы талапты

бірдей орындауы керек, – дейді Жәнібек Аманжолұлы.

Соңғы жылдары саладағы технологиялық жаңарулар өндірістің тиімділігі мен қауіпсіздігін арттыруға мүмкіндік беріп отыр. Заманауи жабдықтар мен автоматтандырылған жүйелер көптеген процесті бақылауды жеңілдеткенімен, оларды сауатты басқаратын білікті маманның орны бөлек.

2022 жылдан бастап Жәнібек Ізбағамбетов еңбек жолын «IC Petroleum» ЖШС-де жалғастырып келеді. Бір саланың өзінде жиырма жылдан астам уақыт еңбек еткен маман үшін мұнайшылық – жай ғана жұмыс емес, өмірінің ажырамас бөлігіне айналған кәсіп. Ол кейінгі буынның салаға деген қызығушылығына да қуанады. Тәжірибелі маман жас әріптестеріне білім алудан, ізденуден және үлкендерден тәжірибе үйренуден жалықпауға кеңес береді.

– Жастарға айтарым – ең алдымен таңдаған мамандығыңды жақсы көру керек. Қандай жұмысты атқарсаң да, оны жауапкершілікпен орындасаң, міндетті түрде нәтижесі болады. Тәжірибелі мамандардан үйреніп, білмегенінді сұраудан ұялмау қажет. Өз басым еңбек жолымда үлкендерден көп нәрсе үйрендім. Бүгінгі жас мамандар да осы мүмкіндікті тиімді пайдаланса деймін. Еңбекқорлық пен ізденіс адамды алға жетелейді, – дейді ол.

Байғанин ауданындағы мұнай өндірісінің өңірдік әлеуметтік-экономикалық дамуына қосып отырған үлесі де айрықша. Сала тұрғындарды тұрақты жұмыспен қамтып қана қоймай, аудан экономикасының дамуына серпін беріп келеді. Өндірістің өркендеуі жергілікті халықтың тұрмыс-тіршілігіне оң әсер етіп, түрлі әлеуметтік бастамалардың жүзеге асуына жол ашады.

Ал кәсіби мереке – Мұнайшылар күні Жәнібек Аманжолұлы үшін маңдай термен еңбек етіп жүрген барша мұнайшыға құрмет көрсетілетін ерекше күн.

– Мұнайшылар күні – біздің еңбегіміз бағаланатын, әріптестермен бірге кәсіби жолымызды саралайтын атаулы мереке. Осы саланың дамуына үлес қосып жүрген барлық әріптестерімді кәсіби мерекемен құттықтаймын! Баршаңызға мықты денсаулық, отбасыларыңызға амандық, еңбектеріңізге береке мен табыс тілеймін. Еңбегіміз ел игілігіне жарай берсін, – дейді кейіпкер.

Жиырма жылдан астам уақытын мұнай өндірісіне арнаған Жәнібек Ізбағамбетовтің еңбек жолы – бір маманның ғана кәсіби тарихы емес. Бұл – өндірістің тынымсыз тіршілігін арқалап, өз міндетіне адалдық танытып жүрген еңбек адамдарының бейнесі. Кәсіпке адалдық, жауапкершілік және маңдай термен келген тәжірибе – оның еңбек жолының басты құндылығы. Ал еңбек адамы үшін ең үлкен марапат – өз еңбегінің ел игілігіне қызмет етіп жатқанын сезіну.

Өйгерім ЖАРТИНА

Жастар – игі істің жаршысы

ЕРІКТІЛІК – ҚОҒАМҒА ҚЫЗМЕТ ЕТУДІҢ ЖАҢА МӘДЕНИЕТІ

Қоғамның дамуы тек мемлекеттік бағдарламалар мен қабылданған шешімдерге ғана емес, ел болашағына бейжай қарамайтын азаматтардың белсенділігіне де байланысты. Әсіресе жастардың қоғамдық бастамаларға араласуы – азаматтық жауапкершіліктің жарқын көрінісі. Бүгінде еріктілік тек көмек көрсетудің бір түрі емес, жастардың өз ортасына пайдасын тигізіп, жаңа тәжірибе жинақтап, көшбасшылық қабілетін шыңдайтын маңызды бағытқа айналып отыр.

Ауданда да жастардың қоғамдық өмірге белсенді араласуына, бастамаларын жүзеге асыруына және еріктілік мәдениетін қалыптастыруға айрықша көңіл бөлінуде. Бұл бағыттағы жұмыстарды аудандық Жастар ресурстық орталығы жүйелі түрде ұйымдастырып келеді. Орталық басшысы Мейірболат Шандыбайдың айтуынша, жастар саясатының маңызды бағыттарының бірі – еріктілер қозғалысын дамыту. Қазіргі таңда ауданда 12 еріктілер тобы құрылып, 180-нен астам жас ерікті ретінде тіркелген. Олардың қызметі бір ғана саламен шектел-

мей, экологиялық, әлеуметтік, құқықтық және қоғамдық бағыттарды қамтиды.

– Жастарды еріктілікке тартуда әлеуметтік желілердің мүмкіндігі тиімді пайдаланылуда. Сонымен қатар түрлі түсіндіру кездесулері, ақпараттық жұмыстар мен жастарға арналған іс-шаралар арқылы еріктіліктің мәні кеңінен насихатталуда. Бұл ретте жастардың өз бастамасын еркін ұсынуына да мүмкіндік беріледі. Себебі еріктілік – міндеттеу арқылы емес, адамның ішкі ниеті мен қоғамдық жауапкершілігінен туындайтын қызмет, – дейді орталық басшысы.

Аудан жастарының белсенділігі әсіресе «Таза Қазақстан» жалпыұлттық экологиялық акциясы аясында анық байқалады. Еріктілер сенбіліктерге қатысып, елді мекендердің тазалығын сақтауға бағытталған жұмыстарға атсалысып келеді. Экопокинг секілді экологиялық бастамалар да жастардың табиғатты қорғауға деген қызығушылығын арттыруға ықпал етуде.

Мұндай шаралардың маңызы тек тазалық жұмыстарын жүргізумен өлшенбейді. Жастар қоршаған ортаны қорғаудың жауапкершілік екенін өз ісімен көрсетіп, тұрғындарды да ортақ іске жұмылдыруға үлес қосады. Бірге еңбек ету арқылы олар туған жерге деген жанажылықты қалыптастырып, қоғамдық мәдениетті нығайтады.

– Еріктілердің жұмысы экологиямен ғана шектелмейді. Қоғамдық тәртіпті сақтау, әлеуметтік тұрғыдан қолдауды қажет ететін отбасыларға көмек көрсету, түрлі мәдени және қоғамдық шараларды ұйымдастыруға жәрдемдесу сияқты бағыттарда да белсенділік танытып жүр. Мәселен, «Заң мен тәртіп» тұжырымдамасы аясында түнгі уақытта рейдтік жұмыстарға қатысатын «Жас сақшы» еріктілер тобы жұмыс істейді. Бұл бастама жастардың құқықтық сауатын арттырып қана қоймай, қоғамдық тәртіпті сақтауға өз үлесін қосуына мүмкіндік береді.

Еріктілікке қызығушылықтың артуына жастарға жасалып отырған мүмкіндіктердің көбеюі де әсер етуде. Бүгінде белсенді жастарға арналған түрлі жобалар, гранттар, байқаулар мен марапаттау бағдарламалары бар. Мұндай қолдау жастардың қоғамдық бастамаларға деген ынтасын арттырып, олардың еңбегін бағалауға жол ашып отыр, – дейді Мейірболат Шандыбай.

Айтуынша, еріктілер арасында тұрақты түрде қоғамдық жұмыстарға қа-

тысып, әрбір бастамадан шет қалмайтын белсенді жастар қалыптасып келеді. Олардың тәжірибесі жаңадан қосылған еріктілерге үлгі болып, қозғалыстың тұрақты дамуына ықпал етеді. Бір еріктінің бірнеше бағытта қатар жұмыс істеуі де – қазіргі еріктілік қозғалысының ерекшелігі. Яғни экологиялық акцияға қатысатын жас әлеуметтік көмек көрсетуге немесе қоғамдық шараларды ұйымдастыруға да белсенді араласа алады.

– Еріктілердің еңбегін ынталандыру да назардан тыс қалмайды. Аудандық және облыстық деңгейде белсенді жастарды марапаттау, алғыс білдіру, түрлі ынталандыру шаралары ұйымдастырылады. Әсіресе 5 желтоқсан – Халықаралық еріктілер күніне аралық форумдар мен марапаттау рәсімдерінің өткізілуі – олардың қоғамдағы еңбегін бағалаудың бір көрінісі. Қазіргі жастарға ерікті болу ұғымын ең алдымен қоғамға пайда келтіруге деген шынайы ниет деп түсіндірер едім. Еріктілік – біреудің өтінішін орындау ғана емес, өзің өмір сүріп жатқан ортаға жауапкершілікпен қарап, қажет жерде бастама көтеріп, қол ұшын соза білу. Ерікті

адам өз уақытын, күшін өзгеге көмектесуге арнай отырып, жаңа тәжірибе жинақтайды, адамдармен қарым-қатынас жасау, ұйымдастыру, көшбасшылық сияқты маңызды қабілеттерін дамытады.

Бүгінде еріктілік жастар үшін өзін қоғамға танытудың немесе марапат алудың ғана жолы емес. Бұл – азаматтық ұстанымды қалыптастыратын үлкен мектеп. Бір сенбілікке қатысу, мұқтаж жанға көмек беру, экологиялық акцияға атсалысу немесе қоғамдық тәртіпті сақтауға үлес қосу сияқты қарапайым істердің өзі үлкен өзгерістің бастамасына айналуы мүмкін. Сондықтан әр жасты қоғамға бейжай қарамай, өз мүмкіндігіне қарай еріктілік қозғалысына белсенді араласуға шақырамын, – дейді орталық басшысы.

Жастар ресурстық орталығы алдағы уақытта да еріктілер қатарын толықтырып, олардың бастамаларын қолдауды көздеді. Ерікті болуға ниетті жастар орталыққа тікелей хабарласып, өз қызығушылығы мен мүмкіндігіне қарай тиісті бағытқа қосыла алады.

Өйгерім ӘНУАРБЕК

НАШАҚОРЛЫҚ – ҚОҒАМ ДЕРТІ

Нашақорлық – жеке адамның денсаулығына ғана емес, отбасы мен қоғамның тұрақтылығына қауіп төндіретін өзекті мәселе. Есірткінің заңсыз айналымының алдын алу, есірткі қылмыстарын анықтау және жастар арасында салауатты өмір салтын насихаттау бағытында полиция тарапынан жүйелі жұмыстар жүргізілуде. Осы ретте «Қарасора-2026» арнайы іс-шарасының барысы, аудан бойынша анықталған есірткі қылмыстары және алдын алу шаралары жөнінде Байғанин ауданы полиция бөлімі бастығының бірінші орынбасары, полиция подполковнигі Әділбек Әбиевпен сұхбаттасқан едік.

– Әділбек Махмұтұлы, нашақорлықтың алдын алу және есірткінің заңсыз айналымына жол бермеу бағытында ауданда қандай жұмыстар жүргізілуде?

– Нашақорлықтың алдын алу – полиция қызметіндегі маңызды бағыттардың бірі. Есірткі адамның денсаулығына ғана емес, оның отбасына, қоршаған ортасына және жалпы қоғамға кері әсер етеді. Сондықтан аудан аумағында есірткі қылмыстарының алдын алу, анықтау және жолын кесу бойынша тұрақты түрде профилактикалық және рейдтік жұмыстар жүргізіледі.

– Қазіргі таңда «Қарасора-2026» арнайы іс-шарасы өткізіліп жатыр. Оның негізгі мақсаты қандай?

– «Қарасора-2026» арнайы іс-шарасының негізгі мақсаты – құрамында есірткі заттары бар өсімдіктердің заңсыз өсірілуіне жол бермеу, жабайы қарасора алқаптарын анықтап, жою және есірткінің заңсыз айналымына тосқауыл қою.

Іс-шара барысында ауданның ауылдық округтерінде тиісті жұмыстар жүргізілуде. Мәселен, Сартоғай және Жарқамыс ауылдық округтері аумағынан анықталған жабайы сора алқаптарында жою жұмыстары жүргізіліп, жалпы 530 түп жабайы сора жойылды.

– Есірткі қылмыстарына қатысты биыл қандай нәтижелер бар?

– 2026 жылғы есептік кезеңде аудан бойынша есірткіге қатысты 4 қылмыстық теріс қылық және 1 қылмыс анықталды. Аталған фактілер бойынша жалпы 443,68 грамм марихуана тәркіленді.

Сонымен қатар есірткі қолдану және есірткілік масаң күйде көлік басқару фактілеріне де заң аясында тиісті шаралар қабылданады.

– Нашақорлықтың алдын алуда жастармен жүргізілетін жұмыстың маңызы қандай?

– Жастар – қоғамның маңызды бөлігі. Сондықтан нашақорлықтың алдын алу жұмыстарын жасөспірімдер мен жастар арасында жүйелі түрде жүргізудің маңызы зор.

Қазіргі таңда интернет пен әлеуметтік желілерде есірткіге қатысты түрлі қауіпті ұсыныстар кездеседі. Жастар мүлдем ақпараттарға қызықпай, бейтаныс адамдардың ұсыныстарына ермеуі керек. Бос уақытты спортқа, білімге, өнерге және қоғамдық жұмыстарға арнаған дұрыс. Есірткіге бір рет қызығушылық танытудың өзі адамның өміріне үлкен қауіп әкелуі мүмкін.

– Ата-аналарға қандай кеңес берер едіңіз?

– Баламен үнемі ашық сөйлесіп, оның кімдермен араласатынына, немен айналысатынына көңіл бөлген жөн. Балаға нашақорлықтың зардабын қорқытып емес, түсіндіру арқылы жеткізу маңызды.

Отбасындағы дұрыс тәрбие, ата-ананың көңіл бөлуі және баланың ортасын бақылауы – нашақорлықтың алдын алудың алғашқы қадамдарының бірі.

– Сұхбатымызды қорытындылай келе, жастарға айтар сөзіңіз қандай?

– Әр жас өз болашағына жауапкершілікпен қарауы керек. Нашақорлық – уақытша қызығушылық емес, адамның өмірін түбегейлі өзгертуі мүмкін үлкен қауіп. Сондықтан есірткіден аулақ болып, салауатты өмір салтын таңдаған дұрыс.

Байғанин аудандық жастар ресурстық орталығы

Сұхбат

БЮДЖЕТ ҚАРАЖАТЫНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ – СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ҚҰРАЛЫ

Мемлекет басшысы өз Жолдауларында халық үніне құлақ асатын мемлекет қалыптастыру, мемлекеттік басқарудың ашықтығын қамтамасыз ету және бюджет қаражатының әрбір теңгесінің тиімді әрі мақсатты жұмсалыуына қоғамдық бақылауды күшейту қажеттігін үнемі айтып келеді. Бұл бағыт сыбайлас жемқорлықтың алдын алуда да айрықша маңызға ие. Аудан қазынасы қалай жоспарланады? Бюджет қаражатының ашықтығы қалай қамтамасыз етіледі? Қаржының тиімді жұмсалуды бақылауды қандай тетіктері бар? Осы және өзге де сауалдарға аудандық экономика және қаржы бөлімінің басшысы Төлеген Молдабеков жауап берді.

– Төлеген Ақжолұлы, әңгімемізді ең басты мәселеден бастасақ. Бюджет қаражатының ашықтығы сыбайлас жемқорлықтың алдын алуда қалай әсер етеді? Бұл екі ұғымның байланысы қандай?

– Бюджет қаражатының ашықтығы – сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың маңызды құралдарының бірі. Себебі қаржының қайда, қандай мақсатқа және қанша көлемде жұмсалатыны туралы ақпарат қолжетімді болған жағдайда, қоғам тарапынан бақылау жасау мүмкіндігі артады.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелі көбіне ақпараттың жабықтығы мен бақылаудың әлсіздігінен туындауы мүмкін. Сондықтан бюджет процесінің ашық болуы – мұндай тәуекелдерді барынша азайтуға мүмкіндік береді. Мәселен, белгілі бір елді мекенге жол жөндеуге, абаттандыруға немесе әлеуметтік нысанды жөндеуге қаржы бөлінсе, тұрғындар оның көлемі мен мақсатынан хабардар болғаны дұрыс. Бұл өз кезегінде атқарылған жұмыстың сапасына да назар аударуға мүмкіндік береді.

Біздің ұстанымымыз – бюджет қаражатының әрбір теңгесі заңға сәйкес, мақсатты және тиімді жұмсалуды керек. Ашықтық болған жерде қоғамдық бақылау күшейеді, ал қоғамдық бақылау мемлекеттік қаражаттың тиімсіз пайдаланылуына жол бермеудің маңызды тетігі болып саналады.

– Бүгінгі таңда аудан тұрғындары бюджеттің қалай бөлініп, қайда жұмсалып жатқанын қайдан көре алады? Оның қандай тетіктері бар?

– Қазіргі таңда азаматтарға бюджеттік ақпаратты алу үшін бірқатар мүмкіндік қарастырылған. Соның бірі – «Ашық бюджеттер» (Open Budgets) порталы. Бұл ресурс арқылы азаматтар бюджет жобалары, бекітілген бюджет және оның атқарылуы туралы ақпаратпен таныса алады.

Сонымен қатар аудан әкімдігінің ресми интернет-ресурсында және әлеуметтік желілердегі ресми парақшаларында да тиісті ақпараттар жарияланып отырады. Бұл тұрғындардың бюджет қаражатының жоспарлануы мен игерілуіне қатысты мәліметтерді еркін алуына жағдай жасайды.

Мұның барлығы – мемлекеттік органдардың халық алдында есептілігін арттыруға бағытталған. Яғни бюджет туралы ақпарат тек мамандарға ғана емес, қарапайым тұрғындарға да түсінікті әрі қолжетімді болуы қажет.

Қаржылық ақпаратты жариялаумен ғана шектелмей, оның ашықтығы мен түсініктілігін қамтамасыз ету де басты міндетіміз. Себебі тұрғын бюджет туралы ақпаратты түсініп, қажет жағдайда сұрақ қоя алуы керек.

– Бюджетті жоспарлау процесі қалай жүзеге асырылады? Қаражаттың нақты қажеттілікке бағытталуы қалай қамтамасыз етіледі?

– Бюджетті жоспарлау – бірнеше кезеңнен тұратын жауапты процесс. Ең алдымен бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің ұсыныстары қаралады. Әрбір шығыстың қажеттілігі, оның негіздемесі, жоспарланған іс-шараның маңыздылығы ескеріледі. Бюджет – шектеулі ресурс. Сондықтан қаражатты тиімді әрі басым бағыттарға бөлу аса маңызды. Әлеуметтік саланың қажеттіліктері, инфрақұрылым, абаттандыру, елді мекендердің дамуы және басқа да бағыттар бойынша ұсыныстар зерделенеді.

Бөлінетін қаржының көлемі нақты есепке, тиісті негіздемелерге және қолданыстағы заңнама талаптарына сүйенуі тиіс. Бұл жерде басты мақсат – қаржыны жай ғана игеру емес, оның халыққа нақты пайда әкелуіне қол жеткізу.

Сондықтан бюджет қаражатын жоспарлау кезінде негізділік, тиімділік, мақсаттылық және заңдылық қағидаттарына ерекше мән береміз.

– Сіз басқаратын бөлімде сыбайлас жемқорлыққа «нөлдік төзімділік» қағидаты қалай жүзеге асырылады?

– Сыбайлас жемқорлыққа «нөлдік төзімділік» қағидаты – біздің жұмысымыз

мыздағы негізгі ұстанымдардың бірі. Бұл қағида тек сыбайлас жемқорлық фактілеріне жол бермеуді ғана емес, оған алып келуі мүмкін кез келген жағдайдың алдын алуды көздейді.

Бөлім қызметкерлеріне мемлекеттік қызметшілердің әдеп нормалары мен сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама талаптарын сақтау үнемі түсіндіріліп отырады. Әрбір қызметкер өзіне жүктелген міндетті адал, сапалы әрі жауапкершілікпен орындауы тиіс.

Сонымен бірге сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау және олардың алдын алу бағытындағы жұмыстар да назарда. Қызметкерлердің құқықтық сауаттылығын арттыру, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, ішкі бақылауды күшейту бойынша түсіндіру жұмыстары тұрақты жүргізіледі.

– Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуда тек мемлекеттік органдар емес, қарапайым азаматтардың да жауапкершілігі қандай деп ойлайсыз?

– Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу – бүкіл қоғамға ортақ жауапкершілік деп есептеймін. Мемлекеттік органдар өз қызметінің ашықтығын қамтамасыз етіп, заң талаптарының сақталуын бақыласа, азаматтар да сыбайлас жемқорлыққа немқұрайлы қарамауы керек. Өйткені жемқорлыққа қарсы мәдениет ең алдымен әр адамның күнделікті ұстанымынан қалыптасады.

Сонымен қатар азаматтардың өздері де қарапайым, бірақ маңызды қағидаларды ұстануы қажет. Яғни пара бермеу, заңсыз қызмет ұсынбау, таныстық пен жеке байланыстарды пайдалану мәселені заңсыз шешуге ұмтылмау – әр азаматтың азаматтық жауапкершілігі. «Пара алмау» ғана жеткіліксіз, оны ұсынуға да, заңсыз әрекетке келісуге де жол бермеу маңызды.

Біздің ортақ мақсатымыз – бюджет қаражатының әрбір теңгесін халықтың игілігіне тиімді пайдалану. Ашық бюджет, жауапты мемлекеттік қызмет және белсенді азаматтық қоғам – сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың берік негізі.

– Төлеген Ақжолұлы, аудан тұрғындарына, әсіресе жас мамандар мен белсенді азаматтарға айтарыңыз бар ма?

– Ең алдымен, аудан тұрғындарын елдің дамуына бей-жай қарамауға шақырамын. Мемлекет қаржысы – халықтың қаржысы. Сондықтан оның тиімді әрі мақсатты жұмсалыуы әр азаматтың қызығушылық танытуы заңды әрі орынды. Әсіресе жастардың мемлекеттік басқару процестеріне қызығушылығы артқаны маңызды. Бюджет туралы ақпаратпен танысу, өз елді мекеніндегі жобаларға назар аудару, заң аясында ұсыныс білдіру – азаматтық белсенділіктің бір көрінісі. Егер тұрғын қандай да бір күмәнді жағдайды байқаса немесе бюджет қаражатының мақсатсыз жұмсалуды мүмкін деген негізді күдігі болса, оны тиісті органдарға заңда белгіленген тәртіппен жеткізуі қажет.

Сыбайлас жемқорлықпен күрес тек мемлекеттік органдардың жұмысы емес. Бұл – қоғамның ортақ міндеті. Мемлекеттік қызметші өз міндетін адал атқарса, ал азаматтар қоғамдық бақылауға белсенді қатысса, ашықтық пен жауапкершілік қалыптасады.

- Сұхбатыңызға рақмет!

Өйгерім КАРИМАН

ҚОҒАМДЫҚ ТӘРТІПТІ БІРГЕ САҚТАЙЫҚ

«Құқық бұзушылық профилактикасы туралы»

Қазақстан Республикасының

2025 жылғы 30 желтоқсандағы

Заңында (бұдан әрі - Заң)

құқық бұзушылықтардың

профилактикасына қатысатын

азаматтарды көтермелеу бойынша

жекелеген нормалар көзделген.

Ақтөбе облысы әкімдігінің 2026 жылғы 3 шілдедегі № 123 қаулысымен Ақтөбе облысында құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын азаматтарды көтермелеу қағидалары (бұдан әрі - Қағида) бекітілді.

Қағидада құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын қоғамдық көмекшілерді, азаматтарды көтермелеудің тәртібі, түрлері мен мерзімдері, сондай-ақ ақшалай сыйақының мөлшері айқындалды.

Қоғамдық көмекшілерді көтермелеу мәселелерін мемлекеттік органдардың ұсынуы бойынша аудан әкімінің 2026 жылғы 16 шілдедегі №20 әкімімен Байғанин ауданы әкімінің аппараты жанынан құрылған Құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын азаматтарды көтермелеу жөніндегі комиссия (бұдан әрі - Комиссия) қарастырады.

Комиссия, егер олар тиісті аумақта құқық бұзушылықтың алдын алуға, жолын кесуге немесе оны ашуға тікелей ықпал еткен болса, Байғанин ауданы әкімдігінің аумағында қоғамдық көмекші ретінде тіркелмеген азаматтарды да көтермелеуге құқылы.

Мемлекеттік органдар Комиссияға қоғамдық көмекшілердің құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын растайтын материалдарды қоса бере отырып, оларды көтермелеу туралы ұсыным жібереді.

Ұсынымдарды Комиссия олар түскен күннен бастап 15 (он бес) жұмыс күнінен аспайтын мерзімде қарауға тиіс. Қосымша материалдарды талап ету немесе ұсынылған мәліметтерді нақтылау қажет болған жағдайда, қарау мерзімі Комиссия төрағасымен ұзартылуы мүмкін, бірақ 10 (он) жұмыс күнінен аспауы тиіс, бұл туралы ұсыным бастамашысына хабарланады.

Комиссия отырысының хаттамасы ол қабылданған күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде одан әрі іске асыру үшін

Байғанин аудандық Полиция бөліміне жіберіледі.

Құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын қоғамдық көмекшілерді, азаматтарды көтермелеу түрлері (шаралары) мыналар:

- 1) алғыс жариялау;
- 2) грамотамен наградау;
- 3) ақшалай сыйақы төлеу;
- 4) білім беру және біліктілікті арттыру бағдарламалары бойынша оқуға жіберу;
- 5) ұйымдарға, кәсіпорындарға көтермелеу туралы ұсынулар жіберу;
- 6) құқық бұзушылық профилактикасына елеулі үлес қосқан адамдар үшін мемлекеттік наградамен және құрметті атақпен наградау туралы ұсыныстар енгізу болып табылады.

Жергілікті атқарушы органдар құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын азаматтарды көтермелеудің өзге де шараларын қолдануға құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісінің фото- және бейнежазбасын қоса бере отырып уәкілетті органдарға хабарлама жіберген азаматтар құқық бұзушыдан өндіріп алынған айыппұл сомасынан ақшалай сыйақымен көтермеленуі мүмкін. Азамат сыйақы алушы ретінде Қазақстан Республикасында тіркелген қайырымдылық ұйымын көрсетуге құқылы.

Анонимді хабарламалар ақшалай сыйақымен көтермелеуге негіз болып табылмайды.

Көтермелеуді алу үшін азамат Байғанин аудандық Полиция бөліміне өтінішпен жүгінеді.

Байғанин аудандық Полиция бөлімі азаматтардан түскен өтініштерді әкімшілік құқық бұзушылықтың көрсетілген фактісін растау тұрғысынан қарастырады және ақпараттың бастапқы дереккөзін тексереді (азаматтың хабарламасы түскен сәтте құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған бақылау-өлшеу техникалық құралдарымен (камералармен) және аспаптармен тіркелмеген не уәкілетті лауазымды тұлғалармен, құқық қорғау органдарының қызметкерлерімен немесе өзге де үшінші тұлғалармен анықталмаған болуы тиіс).

Әкімшілік құқық бұзушылық фактісі расталғаннан, іс бойынша қаулы заңды күшіне енгеннен және әкімшілік жауап

уаптылыққа тартылған тұлға айыппұлды толық төлегеннен кейін, көтермелеуді төлеу үшін қажетті бюджет қаражаты болған жағдайда, Байғанин аудандық полиция бөлімі ұсыным қалыптастырады және айына бір рет Комиссияға көтермелеуден үміткер азаматтардың тізімі бар ұсынымды жібереді.

Комиссия уәкілетті органдардың ұсынымдары негізінде азаматтарды құқық бұзушыдан өндіріліп алынған айыппұл сомасынан ақшалай сыйақымен көтермелеуді ұсыну немесе ұсынбау туралы хаттамалық шешім шығарады.

Көтермелеу түрін, соның ішінде ақшалай сыйақының мөлшерін қоғамдық көмекшінің, азаматтың құқық бұзушылық профилактикасына және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қосқан жеке үлесін ескере отырып, Комиссия белгілейді.

Ақшалай сыйақы төлеу 10-еселенген айлық есептік көрсеткіштен (АЕК) аспайтын мөлшерде жүзеге асырылады. Көтермелеу мөлшерін айқындау кезінде Комиссия шешім шығарған сәтте қолданыста болатын айлық есептік көрсеткіш қолданылады.

Ақшалай сыйақы төлеуді Ақтөбе облысының Полиция департаменті тиісті қорытынды актіге (сәйкесінше Комиссия хаттамасына немесе жергілікті атқарушы органның шешіміне) қол қойылған күннен бастап 30 (отыз) күнтізбелік күннен көшіктірілмей, азаматтардың ағылмай банктік шоттарына (немесе олар көрсеткен қайырымдылық ұйымдарына) ақшалай қаражатты аудару арқылы жүзеге асырады.

Ақшалай сыйақы төлеу көтермелеуге ұсыным енгізген, жергілікті бюджетте осы мақсаттарға көзделген Ақтөбе облысының Полиция департаментінің қаражаты есебінен жүргізіледі.

Бұл бастама — елдегі «Заң мен Тәртіп» қағидатын нығайтуға, азаматтардың құқықтық мәдениетін көтеруге және азаматтық белсенділікті ынталандыруға бағытталған маңызды қадам.

Қоғам қауіпсіздігіне үлес қосқан әрбір азаматтың еңбегі елеусіз қалмайды.

Байғанин ауданы әкімі аппаратының мемлекеттік-құқықтық және құқық қорғау органдарымен өзара әрекеттесу құрылымдық бөлімшесі

